

2 271

DE DISCESSV
EX ILLVSTRI QVAE IENAM ORNAT
MVSARVM SEDE
VIRORVM NOBILISSIMORVM
NEC NON
DOCTISSIMORVM

CHRISTIANI ZIMMERMANN

BREMANI DIVINIORIS SAPIENTIAE CVLTORIS STREVI

IOANNIS GOTTLIB VISBECK

HANNOVERANI LEGVM SACRARVM SCIENTIA CVLTISSIMI

IOANNIS FRIDERICI
SARNIGHAVSEN

LVNEBVRGENSIS IVRIVM CVLTORIS ORNATISSIMI

NOMINE SOCIETATIS

QVAE DVCTV AVSPICIOQVE

VIRI CLARISSIMI

IO. CHRISTIANI BLASCHE

PHIL. MAG. SOCIETAT. TEVTON. ET LATIN. IENENS. COLLEGAE

BONAS ARTES COLIT

EX ANIMO ILLIS GRATVLATVR

SIMVLQVE

DE VSVFRVCTV LEGALI

EX VXORIS METALLI FODINIS

AD MARITVM PERTINENTE

BREVITER DISSERIT

IOANN. ADOLPHVS HELLBACH

IENENSIS

IVR. PRACT. ET SOCIET. TEVTON. QVAE IENAE FLORET COLLEGA.

IENAE

LITTERIS FICKELSCHERRIANIS. c18c1c11111.

12 10

1754, 10

34

11

DE DISCESSU
EX ILLUSTRISSIMO SENATU
MUSARUM SEDE
VIRORUM NOBILISSIMORUM

DOCTISSIMORUM
CHRISTIANI ZIMMERMANNI

IOHANNIS GOTTLIB VISEBECK
HANNOVERANI LEGUM SACRARUM FACULTATIS CANTISSIMI

IOHANNIS FRIDERICI
SARNIGHAUSEN

IN NOMINE SOCIETATIS
QUE AD DOCTAM JURISPRUDENTIAM
VIRI CLARISSIMI

IO. CHRISTIANI BLASCHE
IN HANNOVERA SOCIETATIS ET LECTURAE IURIS DOCTORE

EX ANIMO ILLI GRATULATUR
SIMILITER
DE USUFRUCTU LEGALI

EX VOTO ET APLI IUDICII
AD MANUUM PERTINENTE
IOHANNIS ADOLPHI HELBACH

IN HANNOVERA SOCIETATIS ET LECTURAE IURIS DOCTORE

IN HANNOVERA SOCIETATIS ET LECTURAE IURIS DOCTORE
LITTEBIS PICTISSIMIS

VIRI NOBILISSIMI ATQVE
DOCTISSIMI
AMICI HONORATISSIMI

Variusque fortunae fundamentum eorum
hominum, qui ad litterarum scientiae-
que studia incumbunt, quantum qui-
dem in ipsis est, in vitae academicae
genere ponitur. Qui tempus male te-
runt, et sibi et aliis semper, et aliis
etiam ut plurimum nocent. Etenim siue in otio tur-
pissimo viuunt inertes, nullo honore, nulla bonae
existimationis parte conspicui; siue ad rem sacram
administrandam se dant, sacris ipsi nullis initiati; siue
ad publicam rem accedunt, omnis rerum gerendarum
scientiae expertes: et sibi et aliis damna multa infe-
runt.

A 2

runt. Quibus enim artibus ciuitates praecipue conseruantur, Mureti verbis vtor, pietate aduersus deum, iustitia, fortitudine, in primisque prudentia, earum sunt omnium artium quasi semina litterarum prodita monumentis. Quas quidem artes quum turpiter illi negligant; necesse est, vt nulli rei idonei postmodum ipsi negligantur. Horum contemptu atque miseria dicendo adumbrandis non immoror. Lucundissimo enim animi adfectu ad VOS abripior, VIRI NOBILISSIMI mihiq̄ AMICISSIMI, quorum vitam in academia nostra actam quum intueor, semina futurae prosperitatis iacta esse feliciter intelligo atque laetor. Inter alios VESTRAE virtutis testes bene multos et illi sunt vel potissimum numerandi, quibuscum, VIRI CLARISSIMI, BLASCHII ductu atque auspicio ad bonas artes incubuistis, quorum est ingen^s de VESTRA ingenii bonitate praestantique prudentia opinio. Meum nunc est, vt VESTRVM ex hac academia discessum societatis nomine, quam coluistis, bonis omnibus ornem, faustumque esse iubeam. Quod vt more ab eruditis recepto fiat; pauca lubet *de usu fructu legali ex uxoris metallifodinis ad maritum pertinente*, differere. Rogo atque oro, vt quidquid dignitatis deerit huic in VOS amoris cultusque testimonio, benignitate VESTRA farciatur.

§. I.

Ius circa res siue ius rerum veritur, partim in facultate, quae homini in rem tribuitur, sine respectu ad

ad certam personam, partim in facultate, quae personae est in personam, ut haec aliquid dare vel facere cogatur. Ad posterius requiritur vel factum obligatorium, licitum, et illicitum, quo spectant varia conventionum et delictorum genera; vel obligatio ab ipsa lege suppeditatur, et personae solum inhaeret intuitu rei alicui obligatae. *L. 1. D. de obligat. et action.* quum ius in re non personae sed rei cohaereat, quam cuiuslibet exclusionem eo modo habemus, quo eam sumus adepti.

§. II.

Quibus praemissis, inter omnes constat, ius in re ex communi doctorum opinione in quinque species, dominium, servitutem, ius hereditarium, pignus, et possessionem diuidi. Sunt, qui his quinque speciebus adiungunt sextam v. c. ius dotis. FELTMANNVS de iure in re et ad rem c. II. §. 22. et 24. et c. XVIII. At nec desunt, qui quatuor solummodo species iuris in re statuentes possessionem ad ius in re tamquam speciem considerari posse negant. Nolo equidem renouare bellum istud eruditum, quod HAHNIVS, GLAESE- RVS, BORNIVS, SVENDENDOERFERVS, HVBE- RVS, THOMASIVS aliique gesserunt; in verbis enim sumus faciles, modo in re conueniamus. Interim hoc est certissimum, dominium nullo repugnante spe- ciebus iuris in re adnumerari.

§. III.

Quum igitur dominium sit iuris in re species; scire iuuabit, a nonnullis in sensu vel strictiori vel la-

tiori accipi. Hoc quidem sensu significat omne ius in re. *L. 2. C. Vbi in rem act. L. 8. D. de rebus auctorit. iud. poss. L. 70. §. ult. D. de V. S. L. 48. D. de hered. instituend.* Priori autem opponitur reliquis speciebus iuris in re. Postremum vt retineamus, instituti ratio iam postulat, et in hac significatione dominio ius denegandum haud est, rem ad se spectantem vindicandi, et quemlibet ab illius vsu excludendi. Quae quum ita sint, dominium iure meritoque dispescitur in plenum et minus plenum, naturale et ciuile, reuocabile et irreuocabile. (*per princip. iur.*) Qui pleno praeditus est dominio, cui neque lex neque pactum, neque voluntas testatoris, aut natura impedimento est, perfecta gaudet potestate, rem propriam cum facultate vtendi fruendi vel retinendi, vel ita, vt eius res maneat ipsa, vsum fructumque alteri concedendi. Quapropter potestatem doctores et leges in plenam, quum quis proprietatem et vsumfructum habet; et minus plenam, quum quis nudam proprietatem, alter vero vsumfructum habet, diuidere solent. *§. ult. Inst. de vsufruct. L. 17. D. quibus modis vsufr. amitt.*

§. IV.

Leges autem ipsas haecenus dictis consentaneas esse, inde cognoscere licebit, quando vsumfructum legalem marito intuitu acceptae a coniuge dotis intuemur. Hac enim constituta, marito, quo eo melius ferre queat matrimonii onera, dominium tribuitur ciuile, quum coniux legitima, durante matrimonio, saltem polleat naturali. *L. 30. C. de iur. dot.* Itaque maritus est dotis vxoris suae dominus ciuilis, eiusque fructus omnium bono-

bonorum, quae dotis causa accepit, est. Ad onera
matrimonii marito ferenda quodammodo mitiganda
ususfructus totius dotis, quos ille capit, esse constitu-
tos, manifestissimi iuris est. *L. 20. C. de iur. dot.* Sequi-
tur igitur, ut maritus partibus metallicis siue *KVKVS*
ab uxore dotis nomine acceptis, uti frui possit. In
quo autem ususfructus hoc casu versetur, id hucusque
interpretum industriam haud leuiter exercuit. Ego
quidem partium metallicarum proventus, vulgo *Ausbeute*
et minime usuras proventuum ad maritum ut dotis uxori-
is usufructuarium, legalem pertinere, arbitror.

§. V.

Ususfructus ius est alienis rebus utendi fruendi
salua rerum substantia. *L. I. D. de usufr.* Ad eum igitur,
qui usufructum alicuius rei, vel fundi habet,
omnes fructus naturales, industriales, ciuiles, pro-
prij, improprij, ex re vel propter rem percepti,
omnisque commoditas siue utilitas ipsius rei redit. *L. 7.*
pr. §. 4. et L. X. D. de usufr. Quum ergo maritus sit
usufructuarius partium metallicarum; consequens est,
ut earum quoque proventus, quippe qui fructibus ac-
censentur, percipiat. *ULPIANVS in L. 9. §. 2. D. de*
usufr. sed si usufructuarius, inquit, lapidicinas habeat,
et lapidem caedere velit, vel cretifodinas habeat et hare-
nas: omnibus his usurum Sabinus ait, quam sententiam puo-
eram. Ob *L. 13. §. 5. h. t.* Inde non immerito disqui-
ritur, utrum proventus ex lapidicinis vel cretifodinis,
vel harenis fodinis usufructuarius sibi attribuere queat,
nec ne? Prius, quin adfirmem, eo minus haesito,
quo

quo plura argumenta sunt, quae mihi quidem illud persuadent. Itaque et auri et argenti et sulphuris, et aeris et ferri et ceterorum metallorum fodinas, quod ad prouentus attinet, sibi attribuere maritus potest.

§. VI.

Sed dixerit quispiam, usufructuarium rebus alienis salua rerum substantia uti fruique posse, et quia leges partium metallicarum, quas vxor habeat, usufructum marito concedant, ad eundem prouentus partium metallicarum i. e. *Ausbeute* minime peruenire posse, sed vsuras tantum ex pretio inde capto. Si enim maritus ut usufructuarius earum prouentus tamquam fructus considerare vellet; sequeretur, ut partes metallica saluae et incolumes manere deberent. Sed saluae non manent; nam partes metallica, si metalla effodiuntur, continuo abstrahuntur; substantia fit igitur metallum, et ex illo usufructuarius aut maritus vsuras accipere potest. Metallum igitur effossum, quia facta est substantia, et vxori ut possidenti salua manere debet, pertinet ad vxorem.

§. VII.

Praeterea *VLPIANI* verba in *L. 7. §. 13. D. solut. matrim.* sententiae meae contrariari videntur, quum ibi marito usufructus lapidicinarum, marmorearum non renascentium, quae in fundo mulieris dotali inuentae erant, abiudicatur. *Si vir*, ait ille, *in fundo mulieris dotali lapidicinas marmoreas, inuenerit, et fundum fructuosorem fecerit; marmor, quod caesum neque*

exportatum est mariti et impensa non est ei praestanda: quia nec in fructu est marmor; nisi tale sit, ut lapis ibi renascatur, quales sunt in Gallia, sunt et in Asia.

§. VIII.

Omnia autem ista, quae mihi obiici posse videantur, eo redeunt, ut metalla non renascentia intelligantur. Quod quidem minus firmum esse, et testimoniis atque experimentis celeberrimorum, et in re metallica versatissimorum virorum repugnare, sequenti oratione probabo.

§. IX.

Quodlibet metallum principia habet, quae ex sale, mercurio et sulphure consistunt. D. THOMAS fide dignissimus auctor, in commentario suo ad tertium librum Aristotelis de meteoris ita de subterraneorum principiiis differit: Considerandum autem est, circa principia materialia metallorum, quae sunt in duplici differentia: quaedam enim sunt materia remota, sicut est vapor inclusus in locis lapidiosis terrae, alia autem sunt materia propinqua, et haec sunt sulphur et mercurius; ex illis generantur diuersa metalla secundum diuersam eorum mixtionem. Vnde etiam ipsi Alchymistae per veram artem Alchymiae ipsi praedicta principia, vel potius per principiata, veram generationem metallorum faciunt.

§. X.

Partes salis, sulphuris et mercurii, quas terra magna copia tenet, ante aggregationem corpuscula sunt

B

sunt

sunt valde exigua, impenetrabilia, et non physice sed mathematice dimetienda seu distinguenda. BECCHERI princip. mixtion. subter. part. I. Sect. I. p. 67. Per aërem et motum subterraneum haecce corpuscula inuisibilia vniuntur, et corpus formare incipiunt, quod iam metallum nominatur. Si semel corpus adest, tunc particulae salis, sulphuris et mercurii, quae per aërem motumque subterraneum ad illum locum deferuntur, adhaerent, et metallum sensim ac sine sensu accrescit. In eo fere omnes artis metallicae periti consentiunt. IO. FRID. HENCKEL in seiner kleinen mineralogischen und Chymischen Schrift, p. 154. §. 295. ita scribit: Ich halte davor, das das mercurialisches oder das ihm beygesetzte arsenalische Wesen, als ein Eygen da liege, welches ein schwefelichres Wesen als der Saamenhauch beschwangeret. Porro. p. 155. §. 296. Die Erzte werden, was ihre Mischung man mit Recht eine gebrende nennen kann, nach ihrer Menge und Haufwerk aber entstehen sie vermittelst eines Anwachsens und Zusammenhäuffung. FALLOPIVS de metallis atque foss. affirmat, sulphuris mineram, quae nutritrix est caloris subterranei, fabri et archaei fontium et mineralium infra terram citissime renasci. AGRICOLA, ad Sagam, oppidum Germaniae, scribit, in pratis erui ferrum, fossis ad altitudinem duorum pedum actis, addens, decennio renatum, denuo fodi non aliter ac fluae ferrum. ALBERTVS MAGNVS. L. V. de metall. refert, suo tempore in Sclauonia contigisse, ut, scum metallarii incidissent in metallum minus perfectum, obruis-

obruissent fodinas, vt maior maturatio fieret. STRABO multis argumentis affirmat, effossum alicubi metallum semper renasci. MATHESIVS si metalla, inquit, ad perfectionem suam peruenerint, casu aliquo superueniente, consumuntur, iterum et quasi comburuntur, unde metallarii dicunt, se sero nimis venisse. CAESALPINVS de metallis, terra, inquit, quae eruitur, dum vena effoditur, tota, procedente tempore, in venam conuertitur. Et PLINIUS L. XXXVI. c. XV. et XVIII. refert, in Italiae Insula Ilua gigni ferri metallum.

§. XI.

Quum igitur ex his adductis testimoniis et argumentis, omnia metalla a natura gigni, pateat; supra alleg. L. 7. §. 13. D. solut. matr. verba me haud feriunt; immo leges ciuiles et consuetudines Saxonicas marito prouentus partium metallicarum vxoris attribuere, probari potest. Quis est, qui nesciat, in L. 7. §. 14. D. solut. matr. creti fodinas, argenti fodinas, vel aurum, vel cuiusuis alterius materiam vel harenam in fructu haberi? Qua cum lege conuenit L. 9. §. 2. et 3. D. de usufr. PETRVS de BARBOSA in comment. ad Tit. D. solut. matr. L. 7. §. si vir. num. 4. vers. praeterea tum textus, explicans textum legis dictae, lapidicinas et venas metallorum iam apertas tempore matrimonii vsufructus indistincte pertinere ad vsufructuarium statuit, et eleganter defendit. Quem IO. del CASTILLO. c. XXXVII. n. 9. in Tract. de usufr. secutus est, dicens:

cens: secundus casus sit, quando, posito, quod lapidicinae, salinae, cretae, minerae, arenae, metalla auri, argentine fodinae antiquae sunt, ut quod in ipsis percipitur, renascatur: tunc enim communi omnium consensu earum usus et usufructus usufructuarii commodo cedere debet, ex L. *fm. D. de fundo dot.* Illis adiciere licet MATTH. COLERVM in *Decis. P. II. dec. XCVII.* Iure civili usufructuarius habet ius argenti fodinas fodiendi. MATH. BERLICHIVM in *concluss. XXXV. n. 4.* Sed quid iuris, si fodinae sint tales, in quibus aurum, argentum, stannum, marmora, et similes fructus metallici renascuntur? Iure civili res omni dubio caret, eiusmodi metalla esse in fructu. Et LVD. SCHRADERVM de *feudis II. Part. IX. Part. princ. Sect. III. n. 49.* Lapidicinae etiam, cretifodinae, argentifodinae et in fructu reputantur; et ad eum, ad quem usufructus fundi spectant, pertinent. HAHNIVS ad *WESEMB. Lib. VI. Tit. de usufr. et quemad. n. V.* Ille cum ICtis supra adductis eidem sententiae fauet, suosque antecessores ordinis ad Mattheum Bornemann Goslariae ao. 1607. d. 29. April. his verbis pronuntiasse affirmat: *Was nun auf eure von mebrgemeltes Hansen Manschen Tochter erzeugte zwey Kinder also erblich gekommen, es seyn Bergtheile oder sonst liegende oder andere Güter, davon gebüret euch der usufructus und volle Abnutzung.* Vide porro VLRIC. ZASIVM *Lib. 2. sing. rerum intellectu. c. 4. n. 6. vers. fallit tertio. si talis lapis; aliosque ICros.*

§. XII.

In CORPORE CONST. SAXON. NOV. pag. 231.
 haec verba quidem leguntur: *Wann aber bey Leben
 des Weibes, so dem Manne ezliche Bergtheile und Kukus
 zubracht, der Mann in stehender Ehe Ausbeute genom-
 men, so sollen dieselben niht vor fructus renascentes und
 wachsende Früchte gleich, welche von unbeweglichen Gü-
 tern jährlich zu fallen pflegen, geachtet werden. Ex eo
 patet, prouentus metallicarum partium non pro fructi-
 bus renascentibus, sed pro bonis mobilibus, quae vxori
 saluo matrimonio tribuuntur, haberi debere. In ter-
 ris autem Saxonice et earum Scabinatibus consuetu-
 dinis est, vt marito prouentus partium metallicarum,
 vulgo die Ausbeute, quas vxor ad dotem attulit, ad-
 iudicent. Quod non solum iam laudatus MATH.
 COLER. P. I. dec. CCLXXXV. n. 155. his verbis: fru-
 ctus etiam ex fodinis percepti h. e. aurum, argentum, me-
 tallum, harena, et similia in vita vxoris ex ipsius solo
 eruta, virtute iuris nostri Saxonici ad maritum perti-
 nent; verum etiam CARPZOVIVS in iurisprud.
 forens. Rom. Sax. P. III. c. XXV. def. II. (ita Dni in
 eadem causa, verba sentent.) Jedoch werden von sol-
 chen Bergtheilen, euch als den überlebenden Ehemann
 die Ausbeute, so bey Leben eures Weibes davon gefal-
 len, billig gefolget V. R. W. et LVD. GVNTH. MAR-
 TINVS in Analect. forens. ad comment. for. in §. 1. Tit.
 XLIII. ord. iud. Elect. Sax. de credit. qui cum iure real.*

n. 81. in *summar. fructus fodinarum perceptos et separatos ad maritum spectare, et ad num. 107. Bergwerks Ausbeute, licet realiter a marito non fuerint apprehensi, wenn sie aus der Gewerkschaft noch nicht abgehoblet, ad maritum pertinere testatur.*

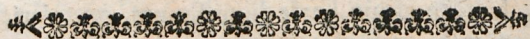
§. XIII.

Ex his omnibus facile perspicere licet, prouentus metallicarum partium, et minime illarum usufructu marito, ut dotis uxoris usufructuario, recte tribui. Ceterum domini quoque partium metallicarum naturalis, quod mulieri durante matrimonio esse debet saluum, et in rei incorporalis iure consistit, mentionem facere, et per hocce principium thesin meam firmiorem reddere possem. Quoniam vero angustum temporis spatium fufius rem tractare non permittit; filum abrumpo, et ad VOS, quorum gratia hoc scripsi, redeo.

Consilium, AMICI, nobis quidem graue cepistis, nobis inquam, qui consuetudine VESTRA & otio erudito frui, quam suaue sit, experimento didicimus longo. Magnum sane VESTRI desiderium nobis relinquitis abeuntes. Equidem, quum res ita sit, nec reuocari possit ratio iam inita; meum esse et video et gaudeo, VOBIS, Amici paucis mihi cari, omnium, quibus-

buscum litteras elegantiores linguamque Romanam
 coniunctim coluistis, nomine abutum ex academia Ie-
 nensi, honore atque laude dignissimum, gratulari. Si
 vniquam mihi gratum acceptumque fuit, VOBIS amo-
 ris officia praestare; nunc mihi longe est iucundissi-
 mum, quoniam occasio mihi datur exoptatissima, VO-
 BIS ea publice praestandi. Gratulor VOBIS disces-
 sum in exterâs regiones, in quas eruditione haud exi-
 gua, scientiis ac artibus liberalibus et suauissimis mo-
 ribus locupletati disceditis. Quis nostrum quaeso dū-
 bitet, si eruditio bonis cum moribus coniuncta felicitatis
 spem continet certissimam, fore, ut rerum prosperarum
 copia circumfluatis. Faxit deus ter optimus
 maximus, ut longinqua tempora vos saluos et
 incolumes videant, viribus et animi et corporis auctos,
 ut et conceptam de VOBIS propinquorum fiduciam,
 et patriae spem quam felicissime adimpleatis, immo etiam
 supereris, et praemia eruditionis condigna nanciscamini!
 Quod reliquum est, ut societatem nostram in posterum
 quoque VESTRO fauore complectamini, meque locum
 aliquem inter amicos VESTROS obtinere patiamini,
 quam maxime rogo.

- IO. ADOLPH. FALCKE, Ienenfis, LL. C.
IO. ADOLPH. HELLBACH, Ienenfis, epistolae huius auctoꝝ
IO. GEORG. HAMBERGER, Ienenfis, LL. C.
IO. FRIDERICVS FALCKE, Ienenfis, LL. SS. C.
HIERON. ERNESTVS HINTZ, Hamburgenf. LL. SS. C.
IO. GOTTF. HAHN, Hannoueranus, LL. C.
IO. SAM. KRAVS, Roemhild. LL. SS. C.
CHRIST. HENR. PAVLSEN, Ienenfis, LL. C.
IO. HENR. HEVSE, Hamburgenfis, LL. C.
CHRISTOPH. LVDOV. WIDEBVRG, Ienenfis, LL. C.
GOTTFR. WILH. HEVBLER, Geranus, LL. SS. C.

Jena, Diss, 1754
X 230 9450

DE DISCESSV
EX ILLVSTRI QVAE IENAM ORNAT
MVSARVM SEDE
VIRORVM NOBILISSIMORVM ^{1754,10}
NEC NON
DOCTISSIMORVM

CHRISTIANI ZIMMERMANN
BREMANI DIVINIORIS SAPIENTIAE CVLTORIS STRENVV
JOHANNIS GOTTLIB VISBECK
HANNOVERANI LEGVM SACRARVM SCIENTIA CVLTISSIMI
JOHANNIS FRIDERICI
SARNIGHAVSEN
LYNEBVRGENSIS IVRIVM CVLTORIS ORNATISSIMI
NOMINE SOCIETATIS
QVAE DVCTV AVSPICIOQVE
VIRI CLARISSIMI

JO. CHRISTIANI BLASCHE
MAG. SOCIETAT. TEVTON. ET LATIN. IENENS. COLLEGAE
BONAS ARTES COLIT
EX ANIMO ILLIS GRATVLATVR
SIMVLQVE
DE VSVFRVCTV LEGALI
VXORIS METALLIFODINIS
AD MARITVM PERTINENTE
BREVITER DISSERIT

JOHANN. ADOLPHVS HELLBACH
IENENSIS
PRACT. ET SOCIET. TEVTON. QVAE IENAE FLORET COLLEGA.

IENAE
LITTERIS FIGKELSCHERRIANIS. c1754.

12 10 4